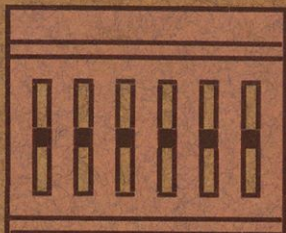

39509.

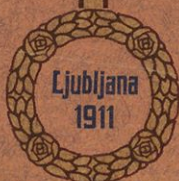
8. 10.

Naša Ančka

Povest

Spisal Vekoslav Radgončan

Založilo uredništvo „Tiskarskega Obzornika“

✂ Natisnila Zadrúžna tiskarna v Ljubljani ✂

Cena 80 vin.

Naša Ančka.

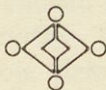
Povest.

Spisal

Vekoslav Radgončan.

Höfler acq. j.

V Ljubljani 1911.

Založilo uredništvo „Tiskarskega Obzornika“.

□ Natisnila Zadružna tiskarna v Ljubljani. □

030019683

I.

Slovo od doma.

Bilo je na velikonočni pondeljek. Pomladansko solnce je prijazno sijalo z jasnega neba in s svojimi žarki blagodejno ogrevalo bele glavice prvim marjeticam, ki so se med odrevenelo suho travo drznile prodreti na beli dan. Tuintam so tudi že stali pomladanski podleski v svojih temnomodrih suknjah ter ponosno kakor vojaki na straži dvigali svoje glave kvišku. Tam za plotom pa so trobentice stikale svoje zlatorumene glavice vkup ter si na dolgo in široko pripovedovale, kaj so vse doživele v dolgi hudi zimi.

Dasiravno drevesa še niso pognala listja, vendar so bila že polna krilatih prebivalcev, ki so na ves glas svetu naznanjali, da je prišla ljuba pomlad. Najdrznejše med njimi se je vedel naš stari znanec vrabec, ki je med divjim letanjem

neprestano čvrčal svoj živ-živ. Več posluha za petje je kazal njegov bratranec ščinkovec, ki je svojo kratko, krepko pesmico prav lepo krožil.

Na majhnem hribu, četrť ure od vasi, je stala sredi sadnega vrta Smukova hiša. Hiša sicer ni bila velika, pa je bila čedna in prijazna. Krog in krog je bilo vse pospravljeno, pomeđeno in počejeno. Na enem oknu so cvetele bele in višnjeve hiacinte, na drugem pa se je šopiril vedno zeleni rožmarin; na ostalih oknih ni bilo ničesar.

Smukova družina je bila precej blagoslovljena: osem otrok, oče in mati, kar šteje skupno deset glav. Treba je bilo misliti, kako in kje bo mogoče dobiti kruha za vse te želodce in želodčke. Doma jih kmalu ne bo moč obdržati vseh, ker je kmetija premajhna in pri največji pridnosti ne prinaša toliko, kolikor treba za tako mnogoglavo rodbino.

Že nekaj časa sèm sta oče in mati mislila, kako bi se dalo napraviti, da bi se število rodbinskih glav zmanjšalo. Naposled sta sklenila drugo hčerko Ančko poslati z doma v službo. Doma naj rajše ostane starejša hči Micka, ki je bila materi že desna roka v gospodinjstvu in tudi ni bila nič kaj trdnega zdravja, dočim je bila Ančka kaj krepka, pa ne posebno vneta za delo.

Kadar je le mogla, se je zmuznila od dela in se vlegla v kako skrito senco, da si je, kakor je zatrjevala, malo odpočila.

Zato sta menila oče in mati, da bi bilo prav dobro, če bi Ančka malo poizkusila, kako se po svetu kruh služi. Morda bi jo taka izkušnja privedla do večje marljivosti.

Ker je bil danes itak praznik, je po kosilu vsa družina še malo posedela pri mizi. Pomenkvali so se o različnih gospodarskih stvareh, ki pridejo spomladi na vrsto. Ko so se o vseh važnejših stvareh pomenili, se je oče odločil, da Ančki še danes razloži svojo misel. Sicer ji je bil že večkrat dejal, da bode morala iti služiti, včasih v šali, včasih v jezi, ali do odločilnih besedi do sedaj še ni bilo prišlo. Danes pa je bila za to najlepša prilika.

„Prihodnji teden bode sveti Juri“, je zastavil besedo, „dobro bi bilo, če bi se ti, Ančka, ozrla po kaki službi. Doma nas je že tako več ko preveč, draginja je vedno večja, vsega pa tudi ne moremo doma pridelati, česar potrebujemo. Če hočeš, bom pa jaz malo poprašal pri sosedih, če bi kje katero potrebovali.“

Materi očetov predlog ni bil všeč; s komolcem ga je sunila ob roko in rekla zmajujoča

z glavo: „Ali moraš ravno danes, na Veliko noč, otroka odganjati od doma? Mislim, da toliko bomo že še vsi skupaj pridobili, da bomo imeli kaj jesti, in nagi tudi ne bomo hodili okoli. Pusti jo, naj še nekaj časa ostane doma, saj je še le sedemnajst let stara in je še premlada za v svet.“

Ančka, ki je dosedaj brezбриžno slonela ob mizi in gledala solnčne žarke, ki so se skozi okno usipali v sobo, se je pri zadnjih materinih besedah vzravнала, položila roki v naročje in malo na smeh se držeč pridejala z nekoliko upornim glasom:

„Očetove besede me prav nič ne iznenadjajo. Že zdavnaj sem pričakovala, da me bodo oče poslali v svet. Saj imajo tudi prav! Vam v pomoč zadostuje Micka. Sicer bo pa Lenčka letos tudi že izostala iz šole in kaj pa naj bi potem vse tri delale doma? Saj sem vajena delati, čeprav oče včasih pravijo, da rada lenobo pasem. Toda človek tudi ne more delati venomer kakor črna živina. Malo počitka si mora včasih vendar tudi privoščiti.“

Pri teh besedah je Ančka nekam očitajoče pogledala očeta, česar pa ta ni opazil, ker je ravno gledal na mošnjiček za tobak, iz kojega si je polnil svojo leseno pipico. Po kratkem molku je Ančka zopet povzela:

„Službe pa zame ni treba iskati pri sosedih. Ne maram služiti na kmetih, rajše pojdem v mesto poskusit. Bom že dobila kako službo, me ne skrbi. Tudi imam v mestu več prilike se kaj priučiti. Gledala bom, da pridem sčasom kam za kuharico. Kakor pravijo, imajo kuharice po mestih lepo plačo. Šla pa ne bom o svetem Jurju, ampak teden pozneje, prvega majnika. Kajti Španova Metka, ki je več let v mestu služila, mi je rekla, da se službe najlože dobe prve dni v mesecu, ker takrat navadno najbolj menjajo posle.“

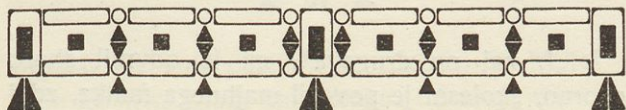
Ko je Ančka videla, da mati komaj zadržuje jok, jo je jela tolažiti s prijaznimi besedami:

„Oh mati, kaj bi bili žalostni, če grem z doma! Saj sami vidite, da ni drugače! Zdaj je dogovorjeno in najbolje bo, če ostane pri tem. Boste videli, da bo tako bolje za vas in zame. In če bi že ravno treba bilo, saj še zmirom lahko domov pridem. Ali pa če bi se kaj spremenilo, na primer, če bi se Micka omožila ali če bi našo kmetijo povečali ali karsižebodi. Če pa ne, bom pa gledala, da se na tujem pošteno preživim. Koliko jih služi, ki bi jim še treba ne bilo. In zakaj bi potem ravno zame ne bilo! Pravijo, da pošten človek povsod svoj kruh najde.“

Oče je molče prižgal svojo pipico in krepko pred se kvišku proti stropu puhal dim, ko je Ančka razkladala svoje mnenje. To, da je dekle pokazalo tako srčnost in da se nikakor ni balo samo stopiti v svet, ga je veselilo, vendar pa je to veselje kalilo spoznanje, da gre dekle celo rado od doma. Rajše bi bil videl, da bi ji bil moral še le prigovarjati, kakor pa da je bila tako hitro pripravljena zapustiti svojo rojstno hišo. Pa ker je že bilo tako, se mu je zdelo najboljše, da danes o tej vsekakor neprijetni zadevi več ne govori. Zato se je vzdignil izza mize, snel klobuk s kljuke in odšel na vrt; ženske pa so pospravile posodo in vse drugo z mize ter šle v kuhinjo pomivat.

Štirinajst dni pozneje je Ančka povezala najpotrebnejše perilo in dve obleki, eno za delavnik, eno za praznik, se srčno, a na kratko pri svojih starših, bratih in sestrah poslovila ter dobre volje in lahkinih nog odkorakala na bližnjo postajo, odkoder se je z vlakom odpeljala v deželno glavno mesto.

II.

Prva služba.

Predzadnji dan meseca aprila opoldne sem kakor navadno šel domov. Ko sem iz stranske ulice okrog ogla zavil na glavno cesto, ob kateri stoji naša hiša, sem kakih dvesto korakov pred sabo ugledal precej veliko skupino ljudi, ki so kaj živahno med seboj govorili in se pripogibali k tlom, kakor da si hočejo nekaj bolj natanko ogledati. Dasi radovednost ni ravno največja mojih slabosti, me je to pot vendar mikalo videti, kaj je. Nehote sem pospešil korake in srce mi je naenkrat začelo bítí hitreje kakor navadno; tesnobna slutnja me je gnala z neodoljivo silo proti tisti gruči, ki je naraščala in narastla s toliko hitrico, da sploh več nisem mogel tako blizu, da bi videl, kaj se je zgodilo. Čul sem edinole ženski jok in ihtenje. Vprašal sem gospoda, ki se je ravno priril iz kopice, ali se je morda pripetila nesreča.

„I, kaj pa drugega“, mi je odvrnil skoro osorno, „kolesar je povozil majhnega fantka, zdaj se pa pestunja, nikar da bi ga brž nesla domov, pri njem joka; najbrže se boji staršev. — Kolesar je pa ušel!“

Kakor strela iz črnih oblakov mi je pri teh besedah v glavo udarila slutnja: Kaj, ko bi bil to moj Rajko? — Brez pomisleka sem se zagnal v množico.

„Umaknite se, prosim — prosim!“ sem zakričal v gručo in si z rokami in ramami hitro napravil pot do ponesrečenca. V trenutku so se mi ustavile noge, skrčilo se mi je srce, zmanjkalo mi je sape in v glavi mi je zašumelo, kakor bi bil vanjo spustil roj čebel; izkratka, ustavil se je v mojem telesu ves mehanizem. Samo oči so gledale, nepremakljivo gledale zame tako pretresljiv prizor: moj triletni sinček Rajko je nezavesten ležal v naročju ob zidu čepeče pestunje Urše. Oči je imel revček napol zaprte, iz leve strani na glavi mu je kapljala kri po laseh in na tla, pestunja pa mu je z robcem brisala kri, ki mu je silila iz ust in iz nosa; tudi leva rokica mu je krvavela, obleka pa je bila vsa prašna in raztrgana.

Nekaj trenutkov sem stal kakor okamenel. Potem pa sem se ohrabil, zgrabil ranjenega

otroka, ga vzel pestunji iz naročja in stekel z njim domov, kakih sto korakov od kraja nesreče. Domov prišedši sem ga v kuhinji položil na mizo, v skledo dal sveže vode in pričel izmivati rane. Ko sem ga malo osnažil krvi, sem ga odrgnil s kisom, posebno krog ust in nosa. Sveža voda in kis sta mu zopet vzbudila živce in kmalu nato je globoko vzdihnil in se pričel jokati.

Ta jok bil je zame nebeška godba, kajti sedaj sem bil prepričan, da moj Rajko še živi, da ni še izdihnil svoje mlade dušice.

Starejši sin je bil odhitel po zdravnika in se skoro vrnil z njim. Zdravnik je otroka in njegove rane natanko preiskal ter v našo največjo tolažbo izrekel, da je rana na glavi precej dolga, ni pa globoka, in da raditega tudi ni nevarna; kri iz nosa in ust je povzročil padec, na roki je bil le močno opraskan, najbrž od kolesa.

Ko je zdravnik otroka pravilno obvezal in smo mu dali tudi malo okrepčila, je ihteč in stokajoč kmalu zaspal.

Urško smo še isti dan odslovili zaradi malomarnosti. Saj je nesrečo zakrivila le ona, ker je v pogovoru s prijateljico otroka izgubila izpred oči. Otrok je njeno nepaznost porabil, da je stekel čez cesto, pri tem pa je prišel kolesarju

pod kolo. Še isti dan sem izpraznjeno mesto prijavil pri posredovalnici za službe.

Ko se je prihodnji dan Smukova Ančka pri-
peljala v mesto in se je slučajno za službo zglasila
ravno pri tem zavodu, so ji ponudili ravnokar
pri nas izpraznjeno mesto. Ančka je bila vesela,
da se ji je tako hitro posrečilo dobiti službo in
je še isti dan pri nas vstopila.

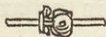
Ančka je bila srednje velikosti, somerne rasti
in okroglega, polnega života. Temnorujavi bujni
lasje so privzdigovali nad precej visokim čelom
na lahko zavezano ruto, kakor bi hoteli odstraniti
nepotrebno odejo. Roke in obraz so bili od solnca
ogoreli, kar se je prav dobro vjemalo z njenimi
temnorujavimi očmi, ki so jasno in veselo gledale
v svet. Njena hoja je bila lahka, njeno vedenje
priprosto, a prikupljivo. Povsem je bila Ančka
prav brhko kmečko dekle.

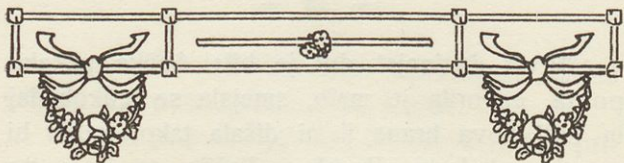
Rajko je kmalu okreval. Čez tri dni je že
hodil po sobah z obvezano glavo in obvezano
roko, kakor ranjen vojak. Ker je bila Ančka
z njim prijazna in ga je vedno znala s čim
kratkočasiti, je kmalu pozabil na bolečine, še
prej pa na Urško. V kratkem času sta z Ančko,
ki je imela večjidel z njim opraviti, postala naj-
boljša prijatelja.

Prvih štirinajst dni je bila Ančka nekako potrta, govorila je malo, smejala se redkokedaj in tudi nova hrana ji ni dišala tako, kakor bi morala mlademu človeku. Tožilo se ji je po domu, to je bilo. Včasi smo tudi opazili, da je bila objokana. Bilo je vendar malo drugače kakor doma. Marsikak mladenič in marsikako dekle si misli: Oh, ko bi vendar že enkrat prišel z doma! Tukaj mi že vse preseda, drugod je gotovo vse lepše. Dobi se plača, dela je manj, prostosti pa več. Solnčne strani so to, ki se mu kažejo tedaj, senčnate pa se pokažejo šele takrat, ko je že tujec med tujimi. Na svetu je pač že tako, da je trnje, kjer so rože.

Ker smo vsi z Ančko ravnali prijazno in ker je tudi bila bistrega uma, da se je hitro privadila mestnemu delu, se je pri nas v nekaj tednih tako udomačila, da ni več s težkim srcem mislila na dom. Povrnila se ji je prirojena veselost in s svojimi naravnimi, izvirnimi dovtipi nas je marsikdaj napeljala v smeh in v dobro voljo.

To lepo sporazumljenje je trajalo skoro leto dni, potem pa se je stvar zasukala.

III.

Prijateljice.

V vsakem mestu je nakupni trg tisti srečni kraj, kjer odkladajo ženske svoje vsakdanje težnje, oddajajo in sprejemajo najtoplejše novosti, sklepajo znanstva in prijateljstva; sploh spečavajo ondi vse, dobro in slabo, kakor se razpečava blago. Koliko je žensk, ki gredo samo zato na trg, da bi kaj novega izvedele, ali, če same kaj vedo, da si ondi srce olajšajo s tem, da svojo skrivnost zaupajo svojim znankam in prijateljicam. Samo njim in nobeni drugi. Ali ta njihova zaupana skrivnost je tako brzih nog, da obleti še isti dopoldan domalega vse, kar jih je tistega dne bilo na trgu. Tako je pri nas v malih, prav tako je tudi v velikih mestih.

Tudi naša Ančka je kmalu imela vse polno prijateljic in znank, ki so jo imele tem raje, ker je bila brhko dekle in prijaznega vedenja. Če se je le prikazala na trgu, že so jo obsule:

„O-o-o Ančka! koliko časa te že nisem videla! I kje pa vendar za božjo voljo zmiraj tičiš, da te nikoli ni na spregled. Ali mar lezeš vsako nedeljo popoldan v cerkev, nikar pa da bi šla kam v gostilno in bi se malo razvedrila? Preteklo nedeljo smo bile pri „Beli goski“, saj veš, tam, kjer je za natakario tista debela Rezka, ki je bila prej kuharica pri baronu Spornu. Štiri smo bile, Nežika, Zofka, Zalka in jaz, saj jih poznaš. In prav dobro smo se zabavale. Kako bi se pa tudi ne? Godec je pritiskal na harmonike, me smo se pa vrtile, da nam je popoldan še prehitro minul. Prihodnjo nedeljo moraš tudi ti z nami, boš videla, kako bo kratkočasno, posebno, če bo zopet godba.“

Tako hitro je govorila Zorinova Micka, da ji Ančka ni mogla poseči v besedo. Šele ko se je oni ustavil vrelec, je mogla do besede.

„Veš, Micka, jaz bi že rada prišla, pa nekaj, doma ne bi radi videli, če bi hodila po gostilnah, nekaj se mi pa tudi denarja škoda zdi; zato grem najrajši z domačimi na sprehod, če prav imam pri tem opraviti z malim fantkom.“

„Oh, kako si neumna, Ančka! Vidi se, da še ne služiš dolgo in da si še malo služeb poskusila po svetu. Ali ne veš, da smeš, kaj smeš,

da moraš vsako drugo nedeljo porabiti zase? Po čemu bi neki še več služila kakor je treba! Kam pa pridemo, če bomo še tistega revnega pol dneva, ki ga imamo vsakih štirinajst dni po postavi, pustile gospodarjem! Potem bo pa ravno tako, kakor da smo celo leto zaprte v sužnosti. Treba vendar da večkrat pridemo skupaj, da se kaj pomenimo in malo razvedrimo. Z domačimi na sprehod iti ni nobena zabava, zlasti ne, kjer so otroci; jaz sem to že dovolj skusila, pa sem si v svojo srečo tudi premislila. Tedaj, Ančka, v nedeljo se vidimo, ampak za gotovo; one tri bodo tudi prišle, pa pojdemo k „Črnemu medvedu“. Tam bo godba in ples, tako sem že včeraj brala na voglih. Ob dveh pred kavarno „Evropa“, pa gotovo! Ne smeš pozabiti, Ančka, Adijo!“

Pri tem je Micka Ančki podala roko, jo krepko stisnila in tako hitro odšla, da ji ta še odgovoriti ni mogla. Nekaj časa je Ančka gledala za njo, potem pa se je obrnila in šla dalje po trgu kupovat.

Mickine besede so padle na rodovitna tla. Vso pot je Ančka mislila nanjo; ugajala ji je ta prijateljica, ki je bila tako srčna, tako živa; ona razume življenje in ve, kako treba živeti. Saj ima prav! Človek živi samo enkrat in še takrat malo

časa. Zategadel mora ta čas tudi izrabiti. Kako hitro je starost za petami in potem se mu več ne ljubi. Postane nadložen, bolehen, slaboten in kdo ve kaj še vse. Življenje je pri kraju. Kmalu je tudi končano!

Take misli so Ančki polnile glavo, ko je šla s trga domov.

Prihodnjo nedeljo je bil pri „Črnem medvedu“ ples, kakor je bilo že teden poprej čitati na voglih. Pri „Črnem medvedu“ je bila gostilnica one vrste, po katerih se navadno zbirajo ljudje službečega stanu in vojaki. Med bele, rudeče in barvaste bluze služkinj so se mešale žive barve vojaških uniform, tako da je bila slika prav živa.

Pri glavnem vhodu je bila prostorna soba za goste, k tej je pa bil na dvorišču prizidan takozvani „salon“, ki je ob enem služil pivcem in plesalcem. Polovica salona je bila zastavljena z mizami in stoli, druga polovica pa je bila prazna. Od stropa sta viseli dve veliki petrolejski svetilki, ki sta s svojimi okroglimi žarili dajali dovolj svetlobe za ves salon. V kotu nasproti miz je na stolu sedel godec, držal nogi navskriž in vlekel na dolgo in široko svoje stare harmonike, da so kar ječale. Pod stolom je imel postavljen vrček piva in si z njim namakal svoje suho grlo.

Pri mizi tik vrat v salon so sedele naše znanke: Micka, Nežka s fantom, ki se je štel, da je njen ženin, Zofka in naša Ančka. Kakor je bilo videti in slišati, se je vsa družba prav dobro zabavala. Pile niso mnogo, tem več pa so govorile. Prvo besedo je seveda imela Micka, ki jo je bilo slišati celo v salonu. Bila je med vsemi najglasnejša.

„No, Ančka, ali ni tukaj bolj prijetno kakor doma otroke pestovati? Tu smo zmiraj dobre volje, naj bo zunaj solnce ali dež. Človek ne živi samo od dela, ampak od dobre kapljice in od kruha, ki ju povžije v veselju. Bog te živi, Ančka!“

Vsi so se smejali veselim besedam Mickinim in trčili so s polnimi kozarci, da se je vino razlivalo na mizo.

„Kaj pa Nežka danes tako molči? Mar misliš, če imaš ženina poleg sebe, da ne smeš govoriti? Ali ne veš, da mora ženska z rokami in z jezikom delati za dva, záse in za moža. Le vesela bodi, pa Boga se boj — moža pa ne! Poglej, kako dobrega moža je dobila Lisjakova Tončka! Okrog prsta bi ga lahko ovila, pa samo zato, ker ima dober jeziček. Še smodke ne bo prej prižgal, če mu ona užigalic ne porine. Položi jo predse

na mizo, pa jo toliko časa gleda, da dobi od nje dovoljenje, da jo sme prižgati. Tako ga je izučila!“

„Veš kaj, Micka, po pravici ti povem, moža, ki bi bil tako poslušen, kakor tam kužek, bi pa jaz še ne marala ne“, jo je krepko zavrnila Zofka. „Mož mora biti v vedenju in dejanju samostojen, ne surov, pač pa odločen. Tak mi ugaja in takega bi jaz rada imela.“

Takih in enakih pogovorov se je v teku popoldneva še mnogo slišalo pri mizi. Ančki je bila ta družba tako všeč, da bi bila najrajše vsako nedeljo pri njej. Tudi plesala je to nedeljo, kar jo je kaj prijetno razburilo, dasiravno še ni posebno dobro znala. Nek podčastnik od polka dragoncev je že večkrat prišel iz salona po njo in ravno z njim je tako lahko plesala, da skoro tal ni čutila. Med plesom jo je vpraševal po tolikih stvareh, da mu je komaj mogla odgovarjati. Vse jo je izpraševal: od kod je doma, ali je danes prvikrat tukaj, ali bode morda prihodnjo nedeljo zopet tako srečen, da bo mogel z njo plesati, in še celo vrsto takih vprašanj ji je zastavljal.

Kadar je po plesu prišla nazaj k mizi, je bila rudeča kakor pirih, oči so se ji svetile radosti in prsa so se dvigala kakor žitno klasje, kadar vanj

pritiska veter. Zares lepe so bile te urice; le škoda, da so se tako žalostno končale.

Tekom popoldne se je v salonu nabralo precejšnje število civilnih ljudi in vojaštva. Vojaštvo je bilo zelo namešano: dragonci, topničarji, pešci in še več drugih vrst jih je bilo; med njimi tudi nekaj podčastnikov. Ves popoldan je med civilisti in vojaki vladala nekaka napetost. Vsaka stranka je takorekoč tvorila svoj tabor; civilisti so sedeli pri mizah ob levi strani salona, vojaki ob desni, deklet pa je bilo na obeh straneh dovolj. Na tej kakor na oni strani so padale zbodljive besede, ali ker niso bile naperjene na določeno osebo, ni nihče nanje odgovarjal. Naenkrat pa se je dragonski podčastnik, ki ga je imel že precej v glavi, napol sklonil čez mizo in zapil s hripavim glasom:

„Veste, tovariši, kaj je zame civilist? — Zame je civilist nič, še manj kot nič!“ — In da bi svoje besede podkrepil, je z vrčkom močno udaril ob mizo.

Sedaj je bilo dovolj! V odgovor na te besede je z nasprotne civilistovske strani priletel vrček in padel na mizo ravno pred govornika, na čigar glavo je bil namenjen. Vrček se je razletel in pobil še nekaj drugih na mizi stoječih kozarcev.

Prvi strel med sovražnima armadama ne more biti jasnejše znamenje za spopad, kakor je bil ta vrženi kozarec. V trenutku je bilo vse po konci; vojaki so zgrabili za sablje in bajonete, civilisti pa za stole, palice, steklenice; zgrabil je, kar je kdo mogel dobiti v roke. Pričel se je hud boj. Ženske so upile in bežale na prosto, moški pa so kleli, razbijali in udrihali kamor je bilo.

Ko je godec videl, da ne more zbežati pri vratih, ker so bile zastavljene, je pograbil svoj stol, ga pristavil k oknu, skočil nanj, odprl okno, skozenj vrgel svoje harmonike in sam skočil za njimi. V sobani pa se je začel vseobči pretep.

Takoj, ko se je pričel, je gostilničar odhitel po vojaško patrolo, ki je tudi takoj prihitela z orožniki vred, ki so bili v bližini v službi. Ti so skupno kmalu napravili mir. Največjo škodo je imel gostilničar, kajti zbili so mu obe svetilki s stropa in pobili veliko število kozarcev in steklenic, polomili stole, razsekali mize in razbili vrata; gostje pa so pobegnili, ne da bi bili plačali.

Med pobeglimi so bile tudi naša Ančka in njene prijateljice. Zlasti Ančka je bila hudo razburjena, ker kaj takega še ni bila ne videla, ne slišala. Male pretepe je bila že tudi doma videla, toda tisti tepeži niso bili nevarni; večjidel je bilo

tako, da sta se spoprijela le dva nasprotnika. Redkokdaj se jih je steplo večje število; toda nikdar se v tepežu ni bliskalo orožje. To pa je bilo grozno; še doma ji je zvenelo in pokalo po ušesih, kakor da je še vedno v gostilnici.

Imela je zelo nemirno spanje. Vso noč je sanjala o samih pretepih, ki jim nikamor ni mogla ubežati, dasi je tekla in tekla. Še le proti jutru se ji je kri malo umirila, da je mogla nekaj ur mirno spati.

Sanjala je tudi o svojem plesalcu, videla ga je, kako je s krvavo glavo prišel k njeni mizi in v roki držal zlomljeno leseno sabljo. Tako se ga je vstrašila, da je glasno zaječala in se pri tem zbudila.

Drugo jutro je Micka Ančko srečala na trgu. Že na obrazu ji je bilo videti, da je prav dobre volje.

„No, Ančka, ali si se včeraj kaj zelo prestrašila? Gotovo si slabo spala, ker si tako blede.“

„Seveda sem se prestrašila in sem tudi slabo spala. Vso noč se mi je sanjalo o pretepih in o krvavih glavah. — Ali si kaj slišala, ali se je podčastniku, ki je z mano plesal, kaj zgodilo“, je nekako bojazljivo vprašala Ančka in robec iz roke spustila na tla, da bi malo prikrila svojo zadrego. Micka pa je to takoj opazila.

„Nič se ne boj zanj“, jo je smeje odvrnila, „sem ga že danes zjutraj videla, ko je šel z drugimi vojaki meso kupovat. E, vojaki imajo trde buče, ne pride se jim tako kmalu do živega. — Če se ne motim, ti je že malo srce zrahljal, kaj? — Nič ne stori, to je naenkrat, hitro pride, pa še hitreje mine. Koliko jih je že, ki sem jaz mislila nanje! Danes pa še njihovih imen ne vem več. — Ampak prijetno je pa le bilo. Bomo še šle na ples, kaj? Meni taki prizori nič ne store. Sem jih že vajena. To je že kaj starega, da se na plesih ljudje radi spopadejo. Nekoliko je vzrok vino, še več pa ljubosumnost. Saj se vendar ne more zahtevati, da bi samo z enim plesala, ali pa samo z enim govorila ves popoldan, ves večer. Mladi ljudje pa so vroče krvi, ki hitro zavre. — Drugo nedeljo pojdemo spet, ne to, ki sedaj pride, ampak prihodnjo, drugo nedeljo, pa pojdemo kam drugam, kjer se ne bodo topli. — Pa zdrava ostani, Ančka, se bova že še kaj videle ta teden, saj je še dolg. — Moram iti, da pridem domov. Če ne, me bo stara preveč kregala. Je pač križ, kdor mora služiti, kaj ne? Z Bogom!“

„Z Bogom, Micka!“

Komaj je Ančka prišla do druge prodajalke, že ji je prišla naproti prijateljica Zofka, ki je bila

to nedeljo tudi z njo pri „Črnem medvedu“ na plesu.

„O-o-o! Srečne oči, da te zopet vidijo, Ančka! No, ali si včeraj prepozno domov prišla? Ali si bila kaj kregana?“

„Pač sem pol ure pozneje prišla, kakor sem nameravala, toda zaradi tega mi ni nikdo rekel besede; drugikrat pridem malo prej, pa se izravna.“

„Povej mi Ančka, koliko časa si pa že pri Radgončanovih?“

„Kmalu bo eno leto. Maja meseca lani sem prišla“, je mirno odgovorila Ančka.

„Ka-a-j? Eno leto? — Kako pa moreš toliko časa ostati v isti službi? K večjemu pol leta, dalj pa že ne zdržim. Jaz že ne. Ali je preveč dela in je plača premajhna, kar je povsodi; ali je ona tako sitna, da njene sitnosti ni mogoče prenašati, ali je pa kaj drugega. — Posebno tam, kjer so otroci! Tam pa že celo ni obstanka. Kar človeka stari premalo podijo in zmirjajo, toliko več preglavic mu pa delajo otroci. In ponajveč jim še nič reči ne smeš. Še tepejo te lahko, če se jim zljubi, ti pa moraš tiho biti in vse lepo potrpeti. — Jaz že ne grem k nobeni rodbini več, kjer so otroci. Sem jih že čez glavo sita. —

Gotovo imaš dosti opraviti, pa majhno plačo, kaj ne? Pravile so mi, da tam nobena dolgo ne ostane. Je tudi stara neki preveč sitna. Zmirom da ti je za petami in vse hoče bolje vedeti, kakor nas eden. Jaz že ne bi toliko časa potrpela; saj je dosti služeb, boljših in prijetnejših. Če hočeš, bom pa jaz katero preskrbela? — Ali pojdeš prihodnjo nedeljo zopet z nami? Bomo šle kam drugam! — Le kaj dobrega kupi, pa glej, da ne boš predrago plačala, če ne, boš kregana. — Kaj ne, kako jaz vse dobro vem? — Zdrava ostani, Ančka!“

„Adijo, Zofka, bom že gledala, da bomo prihodnjo nedeljo zopet vkup prišle.“

IV.

Ančkina prva ljubezen.

Ko je Ančka prišla v mesto služiti, je bila nepokvarjeno kmečko dekle z izobrazbo štiri-razredne ljudske šole na kmetih. V šoli je bila prav pridna učenka z bistrim, jasno mislečim duhom. Vsako delo je umela hitro, in kar je bilo novega, hitro vsprejela. Zato je tudi svoje kmečko vedenje v kratkem času svojega bivanja v mestu odložila in ga zamenjala z mestnim. Po preteku dobrega pol leta nisi poznal niti po obleki niti po govorjenju, ali je Ančka hči kmečkih ali mestnih staršev. Dokaj je k temu hitremu preobratu pripomogla njena brhka postava, ki se ji je prilegla vsaka obleka, in njen nežni obraz, ki je bil podoben razcvitajočemu se jabolčnemu cvetu.

Sama odkritosrčna in resnicoljubna, je verjela vse, kar ji je kdo pripovedoval. Zaupala je svojim

prijateljicam, ki jih je še kaj malo poznala in ki so njeno otroško zaupljivost izrabljale v svojo zabavo, vsako najmanjšo skrivnost. Ančka še ni poznala hlinjenja in zvijač mestnega življenja in je menila, da vsakdo misli in dela tako pošteno kakor ona sama. Bila je ravno v tistih letih, ko je človeško srce polno čuvstev, ko takorekoč hrepeni po odmevu svojih notranjih glasov in vskipi sreče, ako najde srce, o katerem meni, da se strinja z njegovim. Razprše se vsi pomisleki, kakor jutranja megla pred solnčnimi žarki.

Tako je bilo tudi z našo Ančko. Njen častilec od prve nedelje, oni dragonski podčastnik, ji je ostal zvest. Kamorkoli je prišla s svojimi prijateljicami, povsodi sta se sešla, dasiravno se nista bila dogovorila. Včasih je bil že prej na mestu, včasih je prišel za njo, a prišel je gotovo. Ančka se ga je sčasoma tako navadila, da ga je pogrešala, ako se je dalj časa zamudil. Kako pa je tudi znal govoriti! Kakor da bi iz knjige bral. Vselej je vedel povedati kaj novega, znano mu je bilo vse, kar se je zgodilo po širnem svetu. Poleg tega je bil Karel — to je bilo njegovo krstno ime — lepe trdne postave in vojaška suknja mu je sedela na životu kakor bi bila vlita nanj. Imel je lepe polne zobe in nad

ustnicami kot okrasek majhne črne brke, ki so spopolnjevale njegov možki obraz. Edino oči ji niso ugajale. Bile so sivkaste barve in tako nemirne, tako brez obstanka begajoče od predmeta do predmeta, da se jih je Ančka skoroda bala. Ako mu je pogledala v oči, njenega pogleda ni vzdržal dalj časa, ampak je svoj pogled hitro obrnil kam drugam v bližino.

Toda kdo se bo oziral na take malenkosti! Ančka je bila do dna srca prepričana, da je Karel lep fant in marsikatera bi bila ponosna, ko bi hotel z njo toliko občevati kakor z Ančko. Kaj rad je govoril o svojem domu. Pripovedoval ji je, da njegovi starši še živijo, da je edini sin, samo še ena nedorasla sestra da je doma, da pojde čez leto dni na stalen dopust domov, da se namerava potem takoj oženiti in še dosti drugih takih stvari ji je vedel povedati. Našteval ji je tudi, koliko konj imajo, koliko glav goveje živine, prašičev, ovac in hvalil svoj rojstni dom.

Kdo bi naši Ančki po takih pogovorih zameril, če se je včasih v najskrivnejšem kotu njene glavnice dvignila misel: Kako krasno bi bilo, ko bi jaz kedaj bila gospodinja na tako lepem domu! Ali bi bilo to kaj tako nenavadnega? Ali je to kaj nemogočega? Kolikokrat so

ji doma prijateljice pripovedovale, da je ta ali oni premožni kmečki sin na dom privedel nevesto, ki se je bil z njo seznanil kot vojak, četudi ni imela premoženja. Nihče ne ve, kje ga čaka sreča; morda je tudi njej namenjena. Že to se je Ančki zdelo čudno, da je vselej, kadar je bila z njim skupaj, potem imela tako lepe sanje. Ali sta se čisto sama, roko v roki, sprehajala po gozdu, ali sta po polju hodila med žitom, čigar klasje jima je segalo čez glavo, ali po vrtu, polnem zrelega sadja, enkrat pa sta bila celo v hlevu, ki je v njem stalo polno goveje živine. In ko sta ogledovala živino, se je od jasli odtrgal najlepši vol, se zaletel v zaprta vrata, jih podrl na tla in zbežal na plano. Ančka je hotela steči za njim, pa je spodrsnila in zunaj pred hlevom padla v odprto gnojno jamo. Tako se je prestrašila in v sanjah tako zavpila, da se je zbudila in da ji je strah v prsih in po vseh udihih telesa tičal tako, da je komaj dihala. Polglasno je rekla sama pri sebi: „Da bi te hude sanje le nič ne pomenile — pa saj sanje so sanje, naj bodo dobre ali slabe!“ — —

Prišel je predpust. Po vseh gostilnah je bilo ob sobotah in nedeljah polno veselice in plesov in zabavnih večerov. Tistega leta je bil predpust

nenavadno kratek. Gostilničarji so še bolj hiteli s prirejanjem zabav, da bi jim ne ušel zaželjeni dobiček, ki jim ga ta čas navadno donaša.

Tudi naše znanke niso preveč prizanašale svojim podplatom in marsikak par čevljev je radi plesa moral prej romati k čevljarju, nego bi bilo sicer potreba. Samo časa je bilo za ples premalo — od štirih popoldne pa do sedmih ali k večjemu do osmih zvečer — potem pa hitro domov. Koliko je vendar moralo biti veselje onih, ki so mogle na plesišču ostati vso noč! To je užitek, ne pa tistih par uric, ki jih vrhu vsega vedno še kali strah, da ne bi prepozno prišla domov in slišala grobosti. Vse noči pa nikjer ne dajo proste. Zofka je zadnjo nedeljo samovoljno izostala vso noč, pa je zaraditega tudi takoj bila ob službo.

Ančko je zelo mikalo enkrat vso noč preplesati, posebno sedaj, ko je imela svojega stalnega častilca, ki se je bila z njim že precej dobro naučila plesati. Toda kako bi se to dalo napraviti? — Neko nedeljo popoldan je svojo skrivno željo razodela prijateljici Micki, ki je v takih kočljivih stvareh vselej vedela dober svet. In res, tudi to pot je vedela, kako in kaj.

„Oh, veš kaj, Ančka“, je rekla Micka potem, ko je bila krepko potegnila iz polnega kozarca

in ga precej močno postavila na mizo, „kakor sem slišala, bode danes štirinajst dni velik ples pri „Zlati goski“. Tam imajo lep, velik salon, v katerem se kaj dobro pleše. Jaz sem že lansko leto tam prebila nekaj prav lepih uric. Reci tvojemu Karlu, naj si izposluje dovoljenje za vso noč, tvojo gospodinjo pa prosi štiriindvajseturnega dopusta, to je od nedelje opoldne do ponedeljka opoldne. Reci ji, da pojdeš domov, ker se bo tvoja sestra omožila, in da bi rada, da se tudi ti udeležiš njenega ženitovanja. Saj te mora pustiti. Tudi jaz nameravam tisto noč izostati, bom že našla pameten izgovor. To bo predzadnja nedelja pred postom, potem je tako zopet konec za letos. Ali znabiti ni res, da mora človek tudi malo živeti, ne samo vedno delati?“

„Če bi gospodinja zvedela, da sem jo naglala, me lahko zaraditega odpusti“, je Ančka malo boječe ugovarjala.

„O ti ubogo sirotešče! Če si tako boječa, potem pa le doma za pečjo ostani in otroke pestvaj, pa nikar več ne misli na ples! — Kaj pa je potlej, če te odpusti? Manjka se služeb! Boš pa drugo dobila. Če se ne motim, si itak že predolgo v isti službi. Ko sem jaz bila tako mlada kakor si ti, sem imela vsak mesec drugo

službo; no, sedaj sem se že malo unesla, zdaj se mi več ne ljubi menjavati. Pogum velja. Kdor hoče kaj doseči, mora tudi poskusiti.“

Te krepke besede iz Mickinih ust niso bile brez učinka. Ančka je koj prihodnji teden ukrenila vse potrebno: izprosila si je dopust, naročila si novo obleko, dogovorila se s svojim častilcem in oskrbela vse, česar treba.

Tisto nedeljo popoldne so se naše znanke in njih znanci v veselem pogovoru kratkočasili v kavarni „Adrija“, kamor so bili po dogovoru prišli na sestanek. Ker se je ples pri „Zlati goski“ pričel šele ob osmih zvečer, je naša družba sklenila popoldne napraviti majhen izlet v mestno okolico, potem pa skupno oditi na ples. Tako se je tudi zgodilo.

Karel je bil danes posebno dobre volje. Kar je kdo rekel, vse je vedel tako zasukati, da se je vsa družba smejala. Kolikor bolj se je bližal večer, toliko bolj je bil vesel. Ančka se je ta popoldan že toliko smejala, da so ji kar solze stale v očeh. Kako lepo bode šele zvečer na plesu, mislila je sama pri sebi. In ni se motila.

Plesni večer pri „Zlati goski“ je bil kaj lepo prirejen. Velika, vse drugače nego po navadi razsvetljena dvorana je bila okrašena z zelenjem in

v kotih so stale skupine svežih rastlin. Na spodnjem koncu je bil zvišan prostor za godce in tudi ta je bil lepo ovenčan. Godba na lok je štela osem mož, samih spretnih igralcev, ki so bili kos svoji nalogi in so zato tudi od občinstva želi splošno pohvalo. Občinstvo je bilo jako namešano. Najbolj je bil zastopan srednji stan, od vojaštva pa so bili sami podčastniki.

Naša Ančka je bila kar očarana. Kaj takega še nikoli ni bila videla. Lepe obleke, razsvetljava, godba, veseli obrazi krog nje, vse to jo je nekako omamilo, vzbudilo v njej čuvstva, kakršnih doslej še ni poznala. Vrhcu vsega je bil Karel danes z njo tako ljubeznjiv, tako odkritosrčen, tako zgovoren, kakor doslej še nikoli. Kadar je plesala z njim — in plesala je z njim vse plese — tal kar čutila ni. Dozdevalo se ji je, da se vrti po zraku in da se le tu pa tam malo dotakne tal, toliko da ne pade. Oči so se ji svetile, lica so ji žarela in prsa so se ji dvigala kakor razdražen morski val. Danes bi pač ne imela v sebi dovolj moči, mu odreči, karkoli bi želel od nje. Tako zelo jo je premagala ljubezen.

Ko je ura odbila tri po polnoči in so dokončali tretjo četvorko, so se nekatere skupine pričele poslavljalati in pripravljati na odhod. Tudi

Ančka je bila že malo trudna, a rekla ni besedice o tem. Karel pa je že imel dovolj plesa. Zato je Ančko prijel za roko, ji prav ljubeznjivo pogledal v oči in rekel: „No, Ančka, ali si se danes naplesala? Vidim, da si tudi ti že trudna. Pojdi, greva se malo odpočit, predno bo dan. Saj imaš itak do opoldne prosto in jaz grem tudi šele ob sedmih v vojašnico. Glej, streljaj odtod preko ceste je hotel „Adrija“, kjer smo bili popoldne v kavarni. Pojdi, Ančka, ne bo ti žal!“

Ančka je zrla pred se na mizo in ni odgovorila na to. Čutila je le, da ji je še bolj vroče, nego pri plesu, in da ji srce še hitreje bije, kakor poprej. V grlu pa jo je nekaj tiščalo, da ni mogla spregovoriti niti besedice. Bila je tako zmedena, da sama ni vedela, kaj dela. Hotela mu je odtegniti svojo roko — a zgodilo se je ravno nasprotno; — še stisnila mu jo je. To je bilo Karlu dovolj. Četrť ure pozneje sta Karel in Ančka roko v roki korakala po zmrzli cesti proti hotelu „Adrija“.

— — — — —
— — — — —

V.

Zgodnja jesen.

Vročemu poletju je sledila zgodnja jesen. Mesec avgust še ni dopolnil svojega teka, že so radi hude vročine in še hujše suše stala nekatera drevesa brez listja in štrlela svoje gole veje proti nebu, kakor bi je prosila nove zelene obleke. Travniki so bili ob svojo svežo zeleno barvo in so bili od solnčnih žarkov popolnoma ožgani. Ko se je prve dni septembra nebo prevleklo s temnosivimi oblaki in je pričelo deževati dan za dnevom, je nastopila prava jesen z vsem svojim tožnim spremstvom, z dežjem, mrzlim vetrom in temnimi, oblačnimi dnevi.

Tudi lastovke so čutile, da je letni čas pri kraju in da ni več pričakovati lepših dni. Zato so se še pred malim Šmarnom zbrale v čete in odletele čez hribe in doline v toplejše kraje.

Dnevi, ko vise na nebu sivi oblaki kakor zagrinjalo pred gledališkim odrom, vplivajo na človeka, kakor da mu je svinec vlit v žile. Pod vplivom takega vremena postane celo vesel človek brezbrizen, mrzel in brez zanimanja za to, kar se godi krog njega. Še bolj moreče pa vpliva na ljudi, ki so že iz drugih vzrokov tužnega srca! Takim tužnim ljudem se je to jesen prištevala tudi naša Ančka.

Po onem zanj tako pomembnem plesu v predpustu je Ančka s svojim Karlom užila in preplesala še marsikatero veselo uro, napravila sta marsikak lep skupen izlet, marsikak vroč poljub je pospešil tok krvi po njenih žilah. Ančka je bila srečna, popolnoma srečna.

Toda kaj, ko je sreča tako nad vse nestanovitna! — Prikaže se ti, namigne ti, nasmeji se, vidiš jo, čutiš, objameš jo z obema rokama, držiš jo — a že v prihodnjem trenutku se ti kakor blisk izvine iz rok in zbeži od tebe, ne da bi o sebi zapustila drugo sled nego spomin na njen kratek, ah prekratek poset — spomin na tiste srečne hipe. —

Kakor v naravi, nastopila je letos tudi v Ančkinem srcu zgodnja jesen: na preje tako jasnem nebu njenega življenja so se prikazali

temnosivi oblaki in niso več hoteli zginiti raz obzorje. Čim bolj si je prizadevala razpršiti jih, tem huje so se kupičili. In vse te oblake ji je nad glavo pripodil edino le njen Karel. Še eno leto ni dobro minulo, odkar ga je bila spoznala, pa kolika sprememba! Ne samo v njenem življenju, tudi na njem samem. Kako prijazen, kako ljubeznjiv je bil vendar izpočetka, kako pa je sedaj ravnal z njo! Koliko bolje bi bilo za njo, da bi ga nikdar ne bila spoznala!

Kolikor bolj se je bližal dan njegovega odpusta od vojakov, toliko hladnejši, toliko osornejši je postajal proti Ančki.

Že marsikatero nedeljo ga je čakala zastonj, kar se prej nikdar ni zgodilo. In če mu je prihodnjič o tem kaj omenila, ji je rekel, da ima preveč opravila in da ne more biti povsod. Včasih je celo postal surov.

Ančka mu je verjela — zakaj bi mu ne? Saj mu je že toliko verjela, zakaj bi še tega ne? Utihnila je in mislila sama pri sebi: me ženske smo pač že zato ustvarjene, da moramo več trpeti kot možki.

Nenadoma pa se je na obzorju pojavil nov oblak, večji od vseh prejšnjih, in s svojo temoto nenkrat docela potemnil solnce njene mlade ljubezni.

Bilo je predzadnjo septembrovo nedeljo, ko so se Ančka in njene prijateljice zopet enkrat sešle v znani gostilni pri „Zlati goski“. Ker je prejšnji dan močno deževalo, se je bil zrak tako ohladil, da je bilo prijetnejše sedeti v sobi nego na vrtu.

Naša družba si je bila izbrala mizo v kotu prostrane sobe in se je še precej dobro zabavala. Le Ančka je bila danes bolj tiha in nekako otožna. Tudi nagajivi dovtipi njenih prijateljic je niso mogli pripraviti v dobro voljo; Ančka je imela zanje le pomilovalen posmeh, odgovarjala jim pa ni.

Čez nekaj časa je k mizi prisedel podčastnik, ki so ga naše znanke že vse poznale kot Karlovega prijatelja in tovariša. Čudno se je vsem dozdevalo, da je danes prišel sam, ko sta on in Karel ravno zadnji čas, ako ju le ni ovirala služba, vselej prišla skupaj.

Ko je Ančka ugledala Karlovega prijatelja samega, se je kar stresla in vsa kri ji je udarila k srcu, kakor bi je hotela utopiti. Grozna slutnja se ji je porodila v glavi, a dati ji izraza si ni upala. Micka pa svoje radovednosti ni mogla brzdati. Zato je brez pomisleka prišleca vprašala, kaj in kako je s prijateljem Karlom.

„Kje pa imate danes svojega prijatelja Karla? Ali ima službo, ali je morda bolan?“

Podčastnik jo je ves začuden pogledal, potem pa je prav zategnjeno odgovoril: „Moj prijatelj Karel je že pred tremi dnevi šel od vojakov na odpust; Karel je že doslužil. Ali vam ni nič pravil o tem, da pojde? — Čuden patron, če ni nič povedal.“

Ančka je sedela poleg Micke. Ko je slišala te besede, se ji je zazdelo, da ji je srce nehalo biti. Zamajala se je miza s kozarci vred in koj na to se ji je stemnilo pred očmi. — Kaj se je potem z njo godilo, tega se pozneje več ni mogla domisliti, kajti v tistem trenutku jo je zapustila zavest. Na pol proti Micki obrnjena je bolj izdihnila, kakor izpregovorila besede: „Micka, slabo mi je — ven — odvedi — me — —

Iz Ančkinega obraza je izginila slednja kaplja krvi. Oči, ki so odsevale kakor steklo, je imela na pol odprte, roki sta se ji povесili ob strani stola in glava je zdrknila Micki na ramo. Ančki je bilo zelo, zelo slabo.

Micka je hitro ustala in Ančko naravnala na stol. Potem sta ga ona in podčastnik prijela in ga z Ančko vred skozi bližnja vrata odnesla na dvorišče na zrak. Zofka je stekla v kuhinjo po

sveže vode in kisa. Ko so jo dalj časa drgnili s kisom in ji na čelo in senci pokladali sveže obkladke, se je Ančka zopet zavedla. Počasi so iz njenih ust prihajale besede, iz katerih je bilo takoj lahko povzeti vzrok njenega onesveščenja: „Kje pa sem — odvedite me domov ali pa — v vodo — bo še boljše — ne maram več živeti — na tem grdem svetu — ki je tako goljufiv — tako lažnjiv!“

Nato je umolknila. Zopet je pobledela, zopet so jo napadle slabosti, a ne tako močno kakor prvikrat. Nekaj časa je srpo zrla pred se, potem se je vzdignila s stola, pa zopet omahnila nanj; bila je še preslaba, da bi mogla iti domov. Po dolgem prigovarjanju njenih prijateljic se je vendar toliko udala, da je šla v stransko sobo, kjer je ostala toliko časa, da so se ji povrnila moči.

Jedla ni nič, pila nič, tudi jokala ni, samo tožila je, da jo grozno boli glava, da ji jo hoče raznesti.

Čez dobro uro so jo prijateljice spremile domov. Med potoma ni nič govorila, dasi so si prijateljice zelo prizadevale potolažiti jo, pred hišo pa se je kar na hitro in na kratko poslovila od njih.

Ko je Ančka stopila v svojo sobico, je za seboj zaklenila vrata, v kot vrgla solnčnik, roka-

vice in šerpo, stopila pred posteljo in nekaj trenutkov stala kakor kamnen kip. Potem pa si je z obema rokama zakrila obraz in se z zgornjim životom vrgla na posteljo. Dva močna potoka vročih solz sta pritekla iz njenih lepih oči.

Dolgo že ni tako bridko jokala kakor danes — morda še nikoli — vsaj spominjala se ni več. Bilo je pa tudi nekaj groznega, kar jo je bilo danes zadelo: njen Karel — tisti Karel, ki ji je tolikokrat zatrjeval svojo ljubezen, da, celo prisegal — tisti Karel jo je sramotno zapustil! — Sramuje naj se, da jo je popihal kakor tihotapec, ki se boji belega dneva; kakor tat je pobegnil, ne da bi bil povedal, kam gre, ali gre domov ali kam drugam. Brez slovesa je šel, brez prijazne besede, niti roke ni v slovo stisnil njej, ki mu je zaupala vse, žrtvovala vse. Ali je sploh kaj takega mogoče? Ali se sploh še kje najde tako trd, tako brezčuten človek? Brezsrčnež, ki more zapustiti dekleta, kateremu je bil obljubil zvestobo do smrti? Nemogoče!

Saj bi ne bila silila za njim, če mu je bilo neljubo! Toda vsaj prijazno besedo naj bi ji bil privoščil za slovo, vsaj roko podal naj bi ji bil še enkrat, tisto roko, s katero je bil njeno tolikokrat stiskal.

Ne — tudi te malenkosti ne! Še celo dan svojega odhoda ji je bil prikril, da bi se izognil njenim vprašanjem! Ko bi Karel slutil, koliko bridkost bo s svojim grdim činom povzročil mlademu dekliškemu srcu, gotovo bi si bil svoje slovo drugače uredil. Tako dejanje ni bilo moško, bilo je celo brezsrčno — kruto, nečloveško.

Uboga Ančka je vso noč prebila med jokom in bdenjem. Nekaj časa ga je obsojevala, potem ga je zopet zagovarjala; vsaj on ni mislil tako hudo, morda si še misliti mogel ni, da bode njej tako hudo po njem. Kako malo vendar poznajo možki čuteča ženska srca!

Še le proti jutru je Ančka malo zatisnila od joka zatekle oči, a tudi sedaj ni prišel zaželjeni počitek; kajti hude sanje so jo neprestano mučile, tako da je v spanju še več trpela, nego če je bdela. Zgodaj je vstala in šla po svojih vsakdanjih opravkih.

* * *

Od tega dne je bila naša Ančka popolnoma zgubljena. Kakor je bila poprej vnetá za službo in za vse, kar službovanje zahteva, tako je po tej usodepolni nedelji postala popolnoma drugačna. Po dnevi je hodila okrog kakor senca,

jedla je malo ali nič, komaj toliko, da je živela; po noči pa je bdela in jokala. To se ji je zjutraj poznalo na njenih rudečih očeh. Karkoli ji je kdo naročil, vse je pozabila ali pa popolnoma drugače izvedla, kakor ji je bilo rečeno.

Večkrat se je tako zamislila, da klika sploh slišala ni, ampak se je še le vzdramila, ko ji je klicatelj potrkal na ramo.

Ker je bila v pisanju bolj slabo izvežbana, je potrebovala cele ure, da je sestavila pismo. Edina njena želja je bila: proč iz mesta; daleč, daleč proč, da ne bi nikogar več videla, ki bi jo spominjal na Karla, proč, da ne bi več hodila po potih, koder sta se sprehajala drug poleg drugega, roko v roki in v zrak zidala zlate gradove. Kakor so ji bili vsi ti kraji in pota prej tako dragi, toliko bolj jih je sovražila sedaj. Proč z vsem, kar jo je spominjalo na srečne dni njene prve ljubezni! Studil se ji je ves svet. Najrajše bi bila umrla, toda smrt navadno ne pride takrat, kadar jo kdo kliče, ampak takrat, kadar se je najmanj nadeja, kadar nanjo še ne misli ne.

Posebno jo je težilo to, da ni pod milim nebom imela nikogar, komur bi potožila svojo bol. Njene prijateljice niso imele smisla za njeno bolečino. Še Micka, njena najboljša prijateljica,

je ni razumela, ampak se je še smijala, ko ji je nekoč tožila o svoji srčni bolečini. „Ne bodi no neumna“, ji je rekla, „kaj boš žalovala za njim! Če te ne mara, ga paпусти. Saj je še drugih fantov dovolj! Morda naletiš na katerega, ki te bo še vse drugače ljubil, kakor te je Karel. Po pravici ti povem, meni ni bil Karel prav nič všeč, ker je bil preveč domišljav. Ti tega seveda nisi opazila, ker si bila zaljubljena vanj — ljubezen je pa slepa — meni pa se je takoj dozdevalo, da iz te moke ne bo kruha. Toda kaj sem hotela? Zaljubljenca svariti, se pravi vodo v morje nositi. Najboljše je zate, da greš v kako drugo mesto služiti ali pa da greš domov k staršem. Na ta način boš najprej pozabila to neumnost.“

Tako je govorila Micka, njena najboljša prijateljica. S svojega stališča je Micka imela prav; ona je bila že bolj v letih in poskusila je bila tudi že vse. Tudi ona je bila ljubila — kedaj, to je že pozabila. Dandanes se je ta bolezen gotovo ne prime več, zato se norčuje iz nje. Toda naša Ančka še ni prišla tako daleč. Njeno srce je bilo še preveč občutljivo; njo je ta nesrečna ljubezen globoko ranila, tako globoko, da je bila ob vse veselje do življenja. Še eno zdravilo bode poskusila, zdravilo, ki ga ji je nasvetovala Micka:

proč iz tega mesta; drugam, v kako drugo mesto, kjer nikogar ne pozna, v tuj kraj, med tuje ljudi! To bo morda pomagalo.

In pri tem sklepu je Ančka ostala. Čez mesec dni je pri nas izstopila iz službe in se po železni cesti odpeljala v daljni tuji svet iskat zdravila za svoje bolno srce.

Vsem nam je bilo težko po Ančki. Spričo svoje marljivosti in svojega ljubeznjivega značaja je Ančka gotovo zaslužila milejšo usodo. Njena mladost, njena nepokvarjenost in njeno nepoznanje sveta pa so ji zgodaj v kupico nalile grenke pijače, katero je revica morala koj prvič popiti do dna.

Njeno srce je bilo sedaj docela potrto. Bila je to njena prva grenka izkušnja v življenju. Spoznati je morala, da je ogoljufana, prevarjena, zapuščena, in to jo je hudo bolelo, tako bolelo, da bi bila najrajše umrla.

Prva prevara je pač vedno najhujša; človek ima dotlej neskajeno vero v dobroto in poštenost sveta v srcu. Ko pade koprena, ki mu je zastirala istinito golino pravega življenja, in so njegove oči zagledale vso tisto veselo-žalostno borbo, ki ji pravimo življenje, se prestraši. Pa ni dolgo, ko se tako privadi, da mu tudi najhujši

življenski vihar več prav ne more do srca. Nagne se na desno, na levo, kakor ga ukloni vihar. In ko je le-ta ponehal, se zopet zravna kakor breza v zelenem logu, pozabi in je zopet poln poguma.

Res je tudi, da niso vsi ljudje take narave, lahko pa rečemo, da jih je večina. Le majhno je število onih, ki jih premaga prvi hudi udarec in jih trešči ob tla, da nikdar več ne vstanejo.

Naša Ančka je bila izmed onih prve vrste, izmed onih, ki udarcem usode kljubujejo in jih pretrpe sčasom. Prve dni je pač mislila, da hude srčne bolečine ne bode mogla prebiti; najrajše bi se bila noč in dan jokala, tako hudo ji je bilo po Karlu. Toda misli na odhod, na tuje kraje in tuje ljudi so jo polagoma pričeale odvrčati od nesreče in pri odhodu je bila že na pol ozdravela. Bila je razmeroma vesela.

Tako je Ančka pri nas prestala prvo žalostno izkušnjo v življenju. Gotovo je ni nikdar pozabila.

VI.

Požar.

Bilo je dve leti po opisanih dogodkih, ko me je o velikih počitnicah avgusta meseca veter zopet zanesel v naše lepo trgovsko pristanišče, v živahno mesto Trst. Morje ima zame posebno privlačno moč. Ako ga nekaj let ne vidim, vzbudi se v meni naenkrat tako močno hrepenenje po njem, da se mu ne morem ustavljati. Čeravno ni preveč prijetno, v najhujši vročini po več ur voziti se v razbeljenih železniških vozovih, si vendar vselej izberem prav ta čas, ker ravno v poletnem času človek najbolj uživa dobrodejno moč morja nasproti žgočim solnčnim žarkom.

Kaj pa je lepšega in za razgreto, oprášeno telo dobrodejnejšega, kakor s širokim slamnikom na glavi zagnati se v skoro mlačne valove morja, kjer se človek lahko koplje po cele ure, ne da

bi si nakopal bolezen. Zrak je gorak, voda je mlačna in vendar se v morski kopeli telo ohladi in pokrepča. Ko pa pride večer in potopi solnce svojo gorečo oblo v morski gladini, je zopet morje tisti dobrodejec, ki pošilja lahko pihlajoč vetrič na obale, da razgretim prebivalcem posuši pot na čelih in jim za potrební počitek pripravi hladno noč.

Drugi dan mojega bivanja v Trstu je bil posebno vroč dan. Dasi je solnce že davno zato nilo, še vedno ni bilo tistega prijetnega hladu z morja sèm, po katerem je vse hrepenelo, človek in žival. Po osmi uri šele so prišli tisti iz svojih stanovanj, ki so se bili čez dan pred vročim solncem poskrili. Sedaj so se ulice in trgi napolnili s šetalci in pred restavracijami in kavarnami je bil zaseden vsak najmanjši prostorček. Jaz sem si na glavnem trgu pred kavarno „Specchi“ osvojil stol in konec mize, kamor sem mogel nasloniti svoj komolec. Ker nisem naletel na nobenega znanca, sem si naročil nekaj časopisov, in sem jih površno pregledoval. Bolj me je mikalo gledati proti morju. Končno sem vstal in se proti deseti uri odpravil na Molo San Carlo.

Tu je bilo življenje še v polnem toku. Po molu so se sprehajali meščani in uživali sveži

morski zrak, ki je polagoma pričel veti s širokega morja sèm proti nabrežju. Na obeh molovih straneh pa so delavci še opravljali svoje dnevne posle: tu so s pomočjo parnih škripcev iz velikega parnika, ki je šele popoldne došel iz daljne Indije, izkladali težke bele bombaževine, tam so ležali visoki kupi desk, ki so jih nakladali na drug parnik, ki bi moral zjutraj že odriniti proti jugu; ondi so dolge štirioglate zaboje, polne raznega južnega sadja, nakladali na vozove in jih prevážali v mestna skladišča, od koder jih potem potom železnice pošiljajo po vseh mestih Evrope.

Samo gledati to živo vrvenje raznoterih ljudi je za tujca tako zanimivo, da se ne more zlahka ločiti od tega kraja. Posebno prihod in odhod velikih prekomorskih parnikov napravi na človeka vselej mogočen vtis.

Ko je vse na parniku, moštvo in blago, se zavrtijo škripci, privzdignejo most, ki veže parnik z molom, in ga potegnejo k sebi na krov. Piščalka zapiska in vreteni pod krmilom se zavrtijo, da voda glasno zašumi in se spremeni v bele pene. Tedaj se parnik prične pomikati od mola proti izhodu pristana. Vedno manjši postaja mogočni parnik, vedno manjši in v kratkem času ga vidimo le še kot majhno lupino na široki morski

gladini, kmalu nato pa nam popolnoma izgine izpred oči.

Nehote se nam ob takem prizoru v glavi rodi misel: Bog ve, ali boš srečno prišel do svojega cilja ali ne? Če te le ne bode med potjo srečal vihar, treščil ob pogubonosno pečino in te pogreznil na dno prevarljivih vodâ.

Tudi prihod parnika je zanimiv. Čisto majhnega ga zagledamo sprva na obzorju, potem pa postaja vedno večji, kakor bi rastel iz vode. Dim ki se je prej še mogočno valil iz dimnika, ponehuje, vretena delujejo s presledki in vedno bolj počasi. Mirno in previdno drsi po zelenih valovih proti molu, na odkazani mu prostor. Kmalu se ustavi, škripci se zavrtijo, verige zarožljajo in most se prikaže in se počasi nasloni na molo; zveza med parnikom in suho zemljo je gotova. Vsakdo je vesel, da čuti morda čez več mesecev zopet enkrat trdna tla pod svojo nogo. Zopet enkrat so srečno prestali dolgo potovanje po varljivih valovih neizmernega morja. Ta vesela zavest se vsem bere iz obraza, ki prihajajo iz parnika na suho. —

Šele proti enajstem smo se z mola San Carlo vračali na glavni trg, Piazza grande imenovan. Naenkrat so se ljudje pričeli ustavljati in gledati

proti mestni hiši, nad katero se je valil gost črn dim pomešan z majhnimi iskrami.

„V starem mestu gori!“ se je naenkrat začulo iz več grl. Na ta klic je vse, kar je bilo ljudstva na nogah, začelo dreti mimo mestne hiše proti staremu mestu. Tudi mene je radovednost pognala, da sem jo ubral za drugimi.

Staro mesto je oni del Trsta, ki je v resnici še prav po starem načrtu zidan. Ulice so ozke, da komaj gredo štirje možje v vrsti, hiše so štiri do šest nadstropij visoke in v nekaterih so stanovanja tudi še podstrešja. Stopnice po hišah so ozke in temne. Vse te okolnosti pospešujejo v času elementarnih nezgod velike nesreče.

Po kratkem pehanju in suvanju smo dospeli v tretjo ulico za mestno hišo, kjer je gorelo v stari, pet nadstropij visoki hiši. Prizor je bil grozen. Kadilo se je iz vseh zgornjih treh nadstropij in izpod strehe. Gorele so namreč lesene stopnice. V tretjem nadstropju je bila neki služkinji goreča petrolejska svetilka padla iz rok in naenkrat so bile vse stopnice v ognju. Iz vseh treh nadstropij so ljudje pri odprtih oknih klicali na pomoč, jokali in upili. Nekateri so rjuhe privezovali na okna, da bi se po njih spustili na ulico. Vsakdo je delal na to, da bi si rešil vsaj

življenje, na rešitev pohištva in drugega imetja še misliti ni bilo.

Komaj smo dobro prišli do pogorišča, že so tudi ognjegasci pridrdrali s svojimi lestvami in brizgalnicami. V par trenutkih so s pomočjo stražnikov izpraznili ulico in nepotrebne gledalce potisnili na gornji konec ulice, dočim so na spodnjem koncu napeljevali cevi za vodo.

Ker me je zanimalo videti, kako je v velikih mestih v slučaju nezgode hitro pomoč pri rokah, sem se zgnetel prav pred hišo. Ko pa smo se morali umakniti, sem skočil v vežo nasprotne hiše, od koder sem lahko vse opazoval, ne da bi bil komu napoti.

Najprej so ognjegasci pričeli ljudi reševati iz zgornjih nadstropij. Moški so se po lestvah sami spuščali na tla, ženske in otroke pa so spuščali po plahtah. V tretjem in četrtem nadstropju je šlo vse po sreči, v petem nadstropju pa so bile večje težkoče. Prvič je tukaj vladala grozna visočina in drugič je tukaj ogenj tako drzno oblizaval okna in stene, da nihče ni mogel blizu.

Ko so vrata stanovanj pregorela, razširil se je ogenj na opravo in tudi na obleko tistih, ki so vsi obupani stali pri oknih in klicali na pomoč. Nekateri so bili že napol omamljeni in bati

se je bilo, da zgorijo ali da jih zaduši dim. Kaj storiti? — Nekomu je prišla dobra misel v glavo. Hitro so privezali štiri dolge in močne lestve vkup na vrv in jih potegnili do okna petega nadstropja nasprotne hiše. Potem so spodnji konec vrvi vrgli na okno goreče hiše. Tam sloneči ognjegasci so pritegnili vrv, lestve naslonili na svoje okno, položijo dve lestvi vodoravno, na vsako stran pa eno pokonci. Iz nasprotne hiše so položili še nekaj desk za tlak in na ta način je bil v malo trenutkih narejen most iz ene hiše v drugo čez ulico.

Kolikor je bilo stanovalcev še zdravih, so sami drug za drugim stekli čez ta umetni most. Nazadnje pa je bilo treba na varno spraviti še one, ki so se že bili onesvestili. Bilo je nekaj otrok, nekaj žensk in dva moška, ki sta pri gašenju dobila hude opekline. Tudi te so kaj hitro spravili čez most. Privezali so na obeh koncih veliko rjuho, nanjo položili nezvestnega, ga potegnili čez most, prazno rjuho pa zopet potegnili nazaj. Vse to je šlo tako hitro, da smo spodaj stoječi gledalci komaj zasledovali. Nezvestne so potem po stopnjicah nasprotne hiše prinašali na ulico, kjer sta stala dva rešilna voza.

Vsakega, kogar so prinesli mimo mene, sem pogledal, a poznal nisem nobenega. Smilili so se

mi reveži, kakor se sploh ponesrečenec smili vsakomur, če prav ga ne pozna.

Kot zadnjo so prinesli mlado deklè, komaj dvajset let staro. Pogled nanjo je bil pretresljiv. Obleka ob levi strani do rame je bila vsa sežgana, od ostale je kapljala voda, koža je bila vsa osmojena in polna mehurjev, samo obraz in lasje so bili še nepoškodovani. Bila je popolnoma nezavestna. Pogledal sem ji v obraz — skoro mi je sapa zastala. — Sklonil sem se bliže k njej in jo še enkrat prav dobro pogledal. — „Moj Bog, Ančka!“ — sem vskliknil nehote, ne zmeneč se za sogledalce, ki so z menoj vred stali v veži. Ni me slišala, revica, ni me videla; vse ji je bilo popolnoma odpovedalo.

Nisem se smel dalje muditi pri njej, kajti od zunaj se je že čul glas: „Avanti! avanti! presto! — Hitro naprej!“ — Toliko sem še utegnil, da sem prašal nosilca, ali ve, kdo je to deklè. — „Ne vem! Služkinja iz petega nadstropja“, je bil odgovor. Nato so jo potisnili v rešilni voz, zaprli vrata in odpeljali jo naravnost v bolnišnico.

Po tem pretresljivem prizoru sem bil tako razburjen, da sem takoj zapustil ta nesrečni kraj. Še enkrat sem pogledal na gorečo hišo. Požar je še vedno razsajal in je celò streho predrl. Ali

stem je dospel do vrhunca svojega pogubnega dela. Kajti po spodnjih nadstropjih je že pričel pojemati in se na sosednje hiše vsled velike požrtvovalnosti gasilcev, ki so vse svoje moči naveli, ni mogel razširiti.

Bilo je že polnoči, ko sem dospel v svoje stanovanje. Sedel sem še nekaj časa pri mizi, premišljal dogodke, ki sem jih bil ravnokar doživel, in se potem odpravil k počitku. Dasi sem bil zelo utrujen, nisem mogel zaspati. Vedno so mi bile nesrečne žrtve požara pred očmi, najbolj pa naša uboga Ančka. Kolikor bolj sem si pred očeval njen obraz, toliko bolj sem prišel do prepričanja, da je morala biti le ona. Pa kako je neki semkaj zašla? In ravno v to nesrečno hišo? Marsikoga usoda res prav vodi v nesrečo. — Šele proti jutru sem malo zatisnil oči, toda brez krepilnega spanja. Hude sanje so me zmučile še bolj kakor bdenje.

Drugi dan sem bil že zgodaj zopet na nogah in sem takoj hitel v kavarno, da bi ondi čital natančnejša poročila o snočnem požaru. In res so jutranji časopisi že prinesli obširna poročila o nočnem požaru v starem mestu in eden je celo navajal imena ponesrečencev. To je bilo ravno, kar sem iskal.

Hitro sem pregledal na dolgo in široko pisano poročilo in hitel do imen. Ko sem jih našel, mi je nehote vse zastalo. — Bil sem razburjen. — Nato sem počasi in pazljivo prečital vsa imena — sama tuja imena — nobenega nisem poznal. Morda sem se pa le zmotil, sem si mislil. Čital sem prihodnji odstavek poročila: „Kot zadnjo pomilovanja vredno žrtev moramo navesti še deklino Ano Smuk, služkinjo pri bančnem uradniku Dellarosa, ki je s svojim lastnim životom branila malo osemletno hčerko svojega gospodarja pred plameni, ki so švigali skozi vrata, dokler se ni sama onesvestila. Hrabri služkinji želimo iz srca, da tega junaškega čina ne plača z lastnim življenjem. Zdaj leži v bolnišnici v smrtni nevarnosti vsled groznih opeklin, ki se razprostirajo skoro po vsem njenem životu.“

Torej je bila vendarle ona! In kako junaško se je vedla v smrtni nevarnosti! S svojim lastnim životom je drugim branila življenje! S tem junaškim činom je pokazala svoj blagi značaj, svoje čuteče srce do bližnjega. Zastavila je lastno življenje za življenje svoje varovanke.

Še tisti popoldan sem šel v bolnišnico obiskat Ančko. Prišel sem še pred uro za obisk določeno. Mnogo nas je bilo pred bolnišnico:

sorodniki in znanci ponesrečencev, poročevalci raznih listov in tudi nekaj radovednežev. Celo fotograf je bil med nami, ki je nameraval za nek ilustrovan list prirediti slike ponesrečencev.

Stopil sem k vratarju in ga vprašal, ali morda pozna bančnega uradnika Dellarosa.

„Poznam ga“, mi je odgovoril in pogledal po okoli stoječih, „saj je celo tukaj, menda tudi čaka na vstop. Vidite onega gospoda tamo-le z gospo in z malo deklico, ki ima obvezano roko. To je gospod Dellarosa.“

Stopil sem k njemu, se mu predstavil, izrazil sem mu svoje sočutje zaradi nesreče, ki ga je zadela, in ga potem vprašal, ali mi more povedati, od kod je njegova služkinja doma.

„Od nekod na Kranjskem, imena vasi ravno ne vem“, mi je prijazno odvrnil. „Če se ne motim, sem tudi Vaše cenjeno ime videl vpisano v njeni knjižici. Najbrž je bila kedaj tudi pri vas v službi.“

Ko sem mu v malo besedah navedel nekaj podatkov o njej, mi je dejal:

„Se že ujema, prav. ona je, ne motite se, gospod. Ančka je bila tudi pri nas prav pridna in vsem udana. Zlasti to-le mojo hčerko je imela kaj rada. Kadar sva midva z ženo hotela kam

zdoma, sva ju lahko brez skrbi pustila doma. In včeraj, glejte, ta grozna nesreča! Midva z ženo sva bila v Boschettu na koncertu. Ančka pa je ostala z mojo hčerko doma. Ko je med koncertom počil glas, da v starem mestu gori, sva hitela domov in prišla, ko so se rešilni vozovi ravno že odpeljali. Niti blizu nisva mogla, ker je bila ulica na obeh koncih zaprta. Pomislite, gospod, kolik je bil najin obup! Saj sva morala misliti, da je najin otrok v plamenu! K sreči je najino hčerko prevzela neka gospa iz nasprotne hiše, ko so jo gasilci rešili iz gorečega stanovanja. Tam sva jo končno našla. Dobila je samo male opekline na roki. Ubogo Ančko pa je ogenj grozno zdelal! Stala je namreč pri oknu, klicala na pomoč in s svojim telesom najino hčerko branila pred plameni, ki so iz sobe sikali proti oknu, toliko časa, da se je vsled vročine in neznosnega dima sama nezavestna zgrudila na tla. Na vso srečo so še pravočasno do njiju prišli gasilci in ju skozi okno potegnili na rešilni mostič, sicer bi bili obe zgoreli. Bog daj, da Ančka ostane živa. Grozna nesreča, grozna! Vse nam je zgorelo, prav vse. Proti jutru se je celo še strop udrl. Niti ene stvarce nismo mogli rešiti. — Sedaj pa je vstop že dovoljen. Ali greste tudi

Vi Ančko obiskat; ako Vam je ljubo, gremo pa skupaj.“

„Hvala lepa! Bom šel malo pozneje. Zdaj se grem še malo sprehajat. Srečno!“ sem se poslovil pri obitelji in šel po cesti naprej. V trenutku nisem mogel iti k Ančki, preveč sem bil razburjen. Ti grozni nočni prizori, nič spanja in sedaj zopet ta natančen popis, vse to je zelo slabo vplivalo na moje živce. Moral sem se prej malo pomiriti.

Čez dobre pol ure sem se vrnil in stopil v bolnišnico. Na hodniku sem vprašal usmiljeno sestro, kje leži Ana Smuk, ki se je ponesrečila pri nočnem požaru. Sestra me je odvedla v poseben oddelek in me prosila, naj malo počakam, da se prepriča, ali je mogoče govoriti z bolnico, kajti večinoma je bila nezavestna. Vrnila se je kmalu in mi z roko dala znamenje, da lahko vstopim.

Zagledal sem Ančko na beli postelji vso obvezano in kakor novorojenček povito. Samo glavo je imela prosto in vrat. Obraz ji je bil bled kot zid, oči so bile upadle, ob obeh straneh glave pa so lasje v kodrih ležali na blazini. Od groznih bolečin je venomer glavo z leve premikala na desno in zopet nazaj. Po prstih grede

sem se ji približal. Ko me je ugledala, je glavo še bolj obrnila proti meni, oči kolikor moč odprla in izpregovorila s prav slabim glasom:

„Oh, gospod, ali ste Vi? — Ali ste vedeli, da sem bolna? — Kje pa so mati — oče — sestre? — nobenega ni blizu!“ —

„Ali me še poznate, Ančka?“

„Še, še! — Oh te strašne bolečine — in tako kratki dnevi so — se že zopet temni — luč — dajte — luč!“

Zopet je pričela glavo semintje premikati; obraz je postal še bolj prozoren, oči pa popolnoma motne — zopet se je onesvestila.

Stopil sem nekaj korakov proti izhodu; a usmiljena sestra mi je dejala, da naj malo počakam, da se bode kmalu zopet zavedla. Ko sem nato proti sestri izrazil dvom, da bi Ančka ozdravela, mi je odvrnila po tihem:

„Ta bode najbrž še danes rešena.“

Srce se mi je stiskalo v prsih in komaj sem se mogel vzdrževati solz, ko sem to mlado bitje videl strto pred seboj. Ne matere, ne očeta, ne sester, nikogar ni bilo, ki bi ji rekel tolažljivo besedo. Nikomur ni mogla potožiti o svojem neznosnem trpljenju. Kogar je pogledala, sami neznani obrazi brez pravega sočutja, brez zani-

manja hodili so okrog nje in opravljali svoj vsakdanji posel. Bolečine so razdevale njeno telo, čut osamelosti je razjedal njenega duha.

Čez kakih pet minut se je zopet vzbudila iz omedlevice. Takoj je obrnila glavo proti meni. Stopil sem bliže k njeni postelji, kajti opazil sem, da bi mi rada nekaj povedala.

„Prosim Vas, gospod, ali še veste naslov mojih staršev?“

Ko sem ji pritrdil, je nadaljevala počasi s slabim glasom, a popolnoma jasno in razločno:

„Bodite tako prijazni in sporočite jim o moji nesreči. — Čutim, da ne bom več zdrava — moje moči so pri kraju. — Sporočite jim moj pozdrav, tudi sestram in bratom — naj se kedaj spomnijo na svojo nesrečno Ančko, ki je šla v tujino srečo iskat — a je našla nesrečo!“

Tu je prenehala, več ni mogla govoriti, tako je bila upehana. Jaz je tudi nisem hotel dalje mučiti z vprašanji. Obljubil sem ji, da bodem vse sporočil kakor želi, potem sem jo z roko pogladil po bledih licih, kar ji je tako dobro delo, da se je celo malo nasmehnila. — Z očmi se mi je zahvalila, z besedo ni mogla več. — Rekel sem ji še nekaj tolažilnih besedi, nato sem se kratko poslovil in zbežal po hodniku na prosto.

Nisem mogel več gledati nesrečnega mladega bitja, ki je nanj že čakala smrt.

Ko sem šel doli proti morju, mi je marsikatera kaplja padla iz oči in se na cesti pomešala med prah. Na obrežju sem gledal valove, ki so se drug za drugim valili h kraju. Mislil sem si: Kako podobno je vendar človeško življenje tem nemirnim valovom. — Daleč tam sredi morske gladine nastane majhen valček, vedno večji postaja, vedno večji in ko pride val do kraja, se z vso silo zaleti ob pečino — še enkrat zašumi — val se je razbil ob pečini. — Iz vode je nastal, v vodo se je zopet povrnil.

Drugo jutro sem že Ančkinu ime po listih čital med umrlimi. Nek ilustrovan list je prinesel tudi slike ponesrečencev, med njimi seveda tudi Ančkinu. Poiskal sem upravništvo dotičnega lista, kupil dva lista, enega za starše, enega zase in odšel v svoje stanovanje. Tu sem napisal natančno poročilo o groznejšem požaru, o nesrečni Ančki, njene pozdrave in priložil dotični list. Vse skupaj sem dobro zavil in odposlal na njenega očeta.

V teku dopoldne sem jo še enkrat šel obiskat v bolnišnično mrtvašnico. V priprosti rakvi je ležala, kakor bi spala: Obraza belega kot sneg,

glavo so obrobljali temnorujavi lasje, oči je imela zaprte in ustnici ubrani na smeh kakor takrat, ko sem se od nje poslovil. — Nekoliko časa sem postal, jo pokropil in odšel naravnost v svoje stanovanje. Tu sem pobral svoje podrobnosti, odšel na kolodvor in se s prvim vlakom odpeljal domov.

V spominu nam je ostala vsem naša uboga Ančka.

COBISS *042*00

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000428830

